

Apríl 2022

Verklagsreglur

Samstarf við íslensk félagasamtök um
þróunarsamvinnuverkefni

Útgefandi:

Utanríkisráðuneytið

Apríl 2022

postur@utn.is

<https://www.utn.is/felagasamtok>

Umbrot og textavinnsla:

Utanríkisráðuneytið, alþjóða- og þróunarsamvinnuskrifstofa

©2022 Utanríkisráðuneytið

Efnisyfirlit

1. Inngangur	5
2. Tegundir styrkja til þróunarsamvinnuverkefna félagasamtaka.....	6
2.1 Nýliðastyrkir	6
2.2 Stytttri þróunarsamvinnuverkefni	6
2.3 Langtímaþróunarsamvinnuverkefni.....	6
2.4 Rammasamningar.....	7
3. Styrkhæfi, samstarfsaðilar og styrkuppghæðir.....	8
3.1 Styrkhæfi félagasamtaka	8
3.2 Verkefnasvæði og áherslur	9
3.3 Málefnaflokkar og heimsmarkmið.....	9
3.4 Styrkuppghæðir og umsýsla	10
3.5 Álagning vegna umsýslu.....	10
3.6 Mótframlag.....	11
3.7 Viðurkenndur kostnaður og fjármögnun.....	11
3.7.1 Raunkostnaður	11
3.7.2 Laun og launatengd gjöld	11
3.7.3 Aðkeypt þjónusta	11
4. Gerð umsókna	12
4.1 Skráning umsóknar	12
4.2 Að fylla út umsóknareyðublaðið.....	12
5. Mat á umsóknum	14
5.1 Frummat.....	14
5.2 Mat umsókna	14
5.3 Gæðaviðmið	15

5.4	Tilkynning um úthlutun	16
5.5	Trúnaður.....	16
6.	Framkvæmd og eftirlit	17
6.1	Fjármálastjórnun.....	17
6.2	Misnotkun fjár	18
6.3	Frávik	18
6.4	Færsla milli fjárhagsára.....	18
6.5	Greiðsla styrkja.....	18
6.6	Úttektir og árangursmat.....	19
6.7	Samningar	19
7.	Skýrslur	20
7.1	Framvinduskýrslur	20
7.2	Lokaskýrslur	20
7.3	Reikningsuppgjör.....	21
7.3.1	Dæmi um samstarf styrkþega og samstarfsaðila:.....	21

1. Inngangur

Verklagsreglur þessar gilda samhliða reglum nr. 1035/2020 um styrkveitingar utanríkisráðuneytisins til félagasamtaka og fyrirtækja í þróunarsamvinnu og eiga við um samstarf ráðuneytisins við félagasamtök.¹

Félagasamtök eru mikilvægir samstarfsaðilar stjórnvalda í þróunarsamvinnu. Verklagsreglur þessar hafa stefnu um alþjóðlega þróunarsamvinnu Íslands 2019-2023að leiðarljósi.² Þar segir m.a. að veitt verði framlög til verkefna á vegum félagasamtaka á sviði þróunarsamvinnu og mannúðaraðstoðar. Unnið verði samkvæmt stefnumiðum og verklagsreglum um samstarf við íslensk félagasamtök og jafnframt horft til þess að styðja félagasamtök á vettvangi í samstarfs- og áherslulöndum. Stuðningur við félagasamtök miði að því að leggja lóð á vogarskálarnar í þágu sjálfstæðs, þróttmikils og fjölbreytilegs borgarasamfélags í þróunarlöndum sem berjist gegn fátækt í hinum ólíku birtingarmyndum hennar. Jafnframt beinist stuðningurinn að því að styrkja borgarasamfélagið til að standa vörð um lýðræði og mannréttindi fátækra og þeirra sem búa við mismunun. Verkefni félagasamtaka skuli, eins og önnur verkefni íslenskra stjórnvalda, hafa mannréttindi, kynjajafnrétti og sjálfbærni að leiðarljósi.

Hlutverk styrkveitinga utanríkisráðuneytisins til félagasamtaka í þróunarsamvinnu og mannúðaraðstoð er m.a. að hvetja til þátttöku og framlags þeirra til þróunarsamvinnu Íslands. Markmið verkefna skulu vera í samræmi við heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna og áherslur stjórnvalda í alþjóðlegri þróunarsamvinnu Íslands.

Í verklagsreglum þessum verður farið yfir þau verkefni sem teljast styrkhæf vegna **þróunarsamvinnuverkefna félagasamtaka**, þar með talið með tilliti til styrkhæfra aðila, feril umsókna og fleira. Verklagsreglurnar gilda samhliða úthlutunarreglum nr. 1035/2020 um styrkveitingar utanríkisráðuneytisins til fyrirtækja og félagasamtaka í þróunarsamvinnu.

Verklagsreglurnar eru birtar með fyrirvara um breytingar í kjölfar yfirstandandi óháðrar ytri úttektar á málaflokknum.

¹ Sjá nánar: Upplýsingar varðandi samstarf við fyrirtæki má finna á vef stjórnarráðsins www.utn.is/samstarfssjodur.

² Stefna um alþjóðlega þróunarsamvinnu Íslands 2019-2023: <https://www.althingi.is/altext/149/s/0416.html>

2. Tegundir styrkja til þróunarsamvinnuverkefna félagasamtaka

Þróunarsamvinna er fólgin í því að veita fólki í fátækum löndum fjárhagslega, félagslega og tæknilega aðstoð með það að meginmarkmiði að ýta undir efnahags- og félagslega uppbyggingu til lengri tíma.

Veittir eru styrkir til þriggja tegunda þróunarsamvinnuverkefna félagasamtaka:

- Nýliðastyrkir.
- Stytttri þróunarverkefni.
- Langtímaþróunarverkefni.

Fjallað er sérstaklega um styrki til mannúðarverkefna sem og fræðslu- og kynningarverkefna í þar til gerðum verklagsreglum sem finna má á heimasíðu stjórnarráðsins.³

2.1 Nýliðastyrkir

Félagasamtök sem sækja um styrki til verkefna í þróunarsamvinnu í fyrsta sinn skulu sækja um nýliðastyrk. Hámark þessara styrkja er fjórar milljónir króna og eru nýliðastyrkir ekki veittir til lengri tíma en eins árs.

Ekki er hægt að fá úthlutað nýliðastyrkjum til þróunarsamvinnuverkefna oftar en einu sinni og geta félagasamtök einungis fengið úthlutað slíkum til eins verkefnis.

2.2 Stytttri þróunarsamvinnuverkefni

Stytttri þróunarsamvinnuverkefni eru skilgreind sem afmörkuð verkefni reyndra samtaka (t.d. hafa áður hlotið nýliðastyrk og hafa reynslu af verkefnum) sem studd eru að hámarki til eins árs í senn.

Einnig er hægt að sækja um styrki vegna undirbúnings stærri verkefna. Sækist félagasamtök eftir áframhaldandi stuðningi utanríkisráðuneytisins eftir að undirbúningsfasa lýkur skal ný umsókn gerð og send inn þegar ný úthlutun er auglýst.

2.3 Langtímaþróunarsamvinnuverkefni

Langtímaþróunarsamvinnuverkefni hafa ákveðið upphaf og ákveðinn endi en geta staðið yfir um nokkurra árábil. Verkefni af þessu tagi eru háð fjárskuldbindingum til lengri tíma og eru veitt reyndari samtökum.

³ Sjá nánar: <https://www.utn.is/felagasamtok>

Ákvarðanir um styrki eru þó ekki teknar nema til fjögurra ára í senn að hámarki. Hægt er að sækja um framhaldsstyrki til sama verkefnis að undangenginni úttekt eða lokaskýrslu sem leiðir í ljós að framgangur verkefnisins sé ásættanlegur miðað við markmið þess enda sé dreginn lærdómur af úttektinni í framhaldsumsókn.

2.4 Rammasamningar

Ráðuneytið getur gert rammamninga við félagasamtök um þróunarsamvinnu eða mannúðaraðstoð að undangenginni auglýsingu. Sá fjárhagsrammi sem rammamningar byggja á tekur mið af fyrri úthlutunum, fjárhagslegri getu og starfi samtakanna. Félagasamtök sem gert hafa rammamning við ráðuneytið eru ekki styrkhæf til stakra styrkja til sams konar verkefna og rammamningur nær til.

3. Styrkhæfi, samstarfsaðilar og styrkuppphæðir

Sækja má um styrki til verkefna sem unnin eru í eigin nafni félags, verkefna sem unnin eru í samstarfi við samtök í samstarfslandinu (samstarfsaðila) og til verkefna á vegum alþjóðlegra samtaka eða í samvinnu við önnur félög. Styrkþegi skal, ef kostur er, taka virkan þátt í verkefninu jafnvel þó að þriðji aðili innir þau af hendi. Slík hlutdeild getur falist í undirbúningi, beinni þátttöku í verkefni, eftirliti, úttekt eða útsendu starfsliði.

Frjálsum félagasamtökum, þ.m.t. landsnefndum stofnana Sameinuðu þjóðanna, er ekki heimilt að sækja um styrki til þróunar- eða mannúðarverkefna fyrir hönd stofnana Sameinuðu þjóðanna og styrkir af Íslands hálfu sem ætlaðir eru frjálsum félagasamtökum skulu ekki renna til reksturs stofnana Sameinuðu þjóðanna. Hér er átt við uppruna verkefnaskjals, þ.e. ekki er heimilt að fjármagna verkefni sem unnin eru af stofnunum SB.

Markmið styrkveitinganna er að hvetja borgarasamfélagið til þátttöku í alþjóðlegri þróunarsamvinnu, með því að bjóða upp á samfjármögnun verkefna þeirra. Slíkir styrkir til félagasamtaka renna til verkefna þeirra eða samstarfsaðila sem einnig tilheyra borgarasamfélaginu (NGO, CSO).

3.1 Styrkhæfi félagasamtaka

Styrkhæf félagasamtök skulu uppfylla eftirtalin skilyrði:

- Vera skráð í fyrirtækjaskrá ríkisskattstjóra sem félagasamtök, skv. rekstrarformi eða starfsgreinaflokkun, eða vera skráð sem félag til almannaheilla með starfsemi yfir landamæri skv. lögum nr. 119/2019.
- Skulu ekki rekin í hagnaðarskyni (e. non-profit).
- Hafa sett sér lög og starfandi stjórn.
- Félagsmenn, styrktaraðilar eða stuðningsaðilar séu minnst 30 talsins.
- Hafa lagt fram staðfestan ársreikning.

Félagasamtök sem sækja um styrk þurfa að uppfylla kröfur sem Ríkisendurskoðun gerir um meðferð og vörslu fjármuna á sviði þróunarsamvinnu og mannúðaraðstoðar.

Vakin er athygli á því að fyrir styrki hærri en 4 m.kr. skulu samtök hafa lagt fram ársreikninga áritaða af opinberri endurskoðunarstofnun sem er aðili að INTOSAI eða endurskoðunarfyrirtæki sem starfar skv. alþjóðlegum

endurskoðunarstöðlum (IFAC) sl. tvö ár fyrir langtímastyrki en eitt ár fyrir styttri verkefni.⁴

Styrkþegar þurfa jafnframt að hafa gert fullnægjandi skil vegna fyrri styrkja.

3.2 Verkefnasvæði og áherslur

Styrkir sem koma til framkvæmda þróunarsamvinnuverkefna skulu bundnir við verkefni í ríkjum á lista þróunarsamvinnunefndar Efnahags- og framfarastofnunarinnar (OECD-DAC) um viðtökulönd opinberrar þróunaraðstoðar.⁵ Áhersla er lögð á samstarf við ríki sem eru lágtekju- og lágmillitekjuríki auk smáeyþróunarríkja. Lista yfir gjaldgeng lönd má finna á www.utm.is/felagasamtok.

Ráðuneytið áskilur sér rétt til að auglýsa eftir umsóknum um styrki til ákveðinna verkefnasvæða eftir því sem við á.

Umsækjendur skulu, í samræmi við 8. gr. laga um alþjóðlega þróunarsamvinnu, nr. 121/2008, sýna fram á að þeir uppfylli viðurkenndar kröfur alþjóðasamfélagsins á sviði þróunarsamvinnu, m.a. OECD DAC, hvað varðar þekkingu, gæði tæknilegra lausna, almenna getu og fjárhagslega burði til að taka þátt í alþjóðlegum þróunarsamvinnuverkefnum.

Verkefni skulu einnig vera í samræmi við þá úthlutunarskilmála sem settir eru fram í 6. gr. reglna um styrkveitingar til félagasamtaka og fyrirtækja í þróunarsamvinnu nr. 1035/2020, þ.m.t. eftirfarandi:

- Verkefni skulu vera í samræmi við stefnu Íslands um alþjóðlega þróunarsamvinnu, þá einkum hvað varðar þverlæg málefni þ.e. jafnréttis- og umhverfismál ásamt því að vera mannréttindamiðuð,
- meginmarkmið verkefnisins skal vera í samræmi við þróunarmarkmið í því samstarfslandi þar sem þróunarsamvinnuverkefni verður framkvæmt,
- verkefnið stríði ekki gegn áætlunum og þörfum, samstarfslandsins,
- verkefnið hafi mælanleg þróunaráhrif.

3.3 Málefnaflokkar og heimsmarkmið

Allar umsóknir skal flokka eftir málefnaflokkum þróunarsamvinnu (e. purpose codes) skv. skilgreiningu þróunarsamvinnunefndar Efnahags- og

⁴ Sjá [Leiðbeiningar Ríkisendurskoðunar](#): Þegar um er að ræða styrki allt að 4 m.kr. er ekki gerð krafa til þess að löggiltur endurskoðandi áriti reikningsskil samstarfsaðilans eða framkvæmdaaðila verkefna heldur nægir að félagskjörinn skoðunarmaður hafi staðfest ársreikninginn.

⁵ Sjá nánar viðtökulönd þróunaraðstoðar: <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/dac-list.htm>

framfarastofnunarinnar (OECD DAC).⁶ Hægt er að flokka verkefni með fleiri en einum málaflokkum.

Öll verkefni og umsóknir skulu taka fram til hvaða heimsmarkmiða verkefnið vinnur að, þar með talið undirmerkmíða. Nánari upplýsingar um heimsmarkmiðin og undirmerkmíð þeirra má finna á upplýsingasíðu um heimsmarkmiðin.⁷

3.4 Styrkuppþæðir og umsýsla

Styrkur til þróunarsamvinnuverkefnis getur aldrei orðið hærri en 80 prósent af heildarkostnaði þess (þ.m.t. umsýslukostnaði) og verður mótframlag félagasamtaka að vera minnst 20 prósent.

Þetta þýðir að sé áætlaður kostnaður að meðtöldum umsýslukostnaði ein milljón króna þurfa framlög félagasamtakanna að nema 200 þúsundum. Inni í heildarkostnaði skal gera ráð fyrir allri umsýslu umsækjanda vegna verkefnisins, s.s. eftirliti og kynningu þess. (Þess ber að geta að hér er ekki átt við þann lið sem kallast „*monitoring and evaluation*“ í eiginlegri verkefnisáætlun sem alltaf er hluti af kostnaði á vettvangi). Í kynningum á verkefninu skal koma fram að verkefni séu hluti af opinberri þróunaraðstoð Íslands. Ekki er gerð athugasemd við að hluti kostnaðar komi frá þriðja aðila, en gera skal grein fyrir hvaða aðilar komi að fjármögnun verkefnisins og í hverju framlag þeirra sé fólgið. Nánar er fjallað um mótframlag í kafla 3.6.

Dæmi um útreikning á umsýslu og kostnaðarskiptingu má finna hér fyrir neðan:

Útreikningur á umsýslu og kostnaðarskiptingu	
Kostnaður á vettvangi skv. fjárhagsáætlun (þ.m.t. eftirlit og úttektir)	1.000.000 kr.
Álagning v. umsýslu á Íslandi (3%)	30.000 kr.
Heildarkostnaður	1.030.000 kr.
Sótt um 80% af heildarkostnaði	824.000 kr.
Mótframlag	206.000 kr.

3.5 Álagning vegna umsýslu

Félög sem vinna verkefni á vettvangi, þ.e. sjálf eða í nánun samstarfi við heimamenn, mega verja **að hámarki 10 prósentum** af heildarkostnaði til umsýslu og geta fært hann sem óbeinan kostnað.

Hámark umsýslukostnaðar verkefna sem eru undir yfirstjórn alþjóðasamtaka og krefjast lítillar umsýslu íslensku samtakanna er **þrjú prósent**. Gera skal skýra

⁶ Sjá nánar málaflokkum OECD DAC: <http://www.oecd.org/development/financing-sustainable-development/development-finance-standards/purposecodessectorclassification.htm> og á www.utn.is/felagasamtak

⁷ Sjá nánar heimsmarkmið SP: <https://www.heimsmarkmidin.is/> og <https://sdgs.un.org/goals>

grein fyrir kostnaði vegna umsýslu styrkþega í umsóknum og því í hverju hún felst.

3.6 Mótframlag

Gerð er krafa um að lágmarki 20% mótframlag af heildarkostnaði við verkefnið vegna þróunarsamvinnuverkefna, þ.m.t. nýliðaverkefna. Í umsókn skal gera ítarlega grein fyrir því hvernig styrkþegi hyggst háttta mótframlagi sínu. Hægt er að uppfylla mótframlagið með eigin fjárframlagi eða með fjárframlagi annarra samstarfsaðila. Mótframlag má ekki greiða með opinberum styrkjum, hvorki íslenskum né erlendum. Í umsókn skal tilgreina aðra styrki sem verkefnið hefur tryggt sér eða gerir ráð fyrir á styrktímanum.

Mótframlag er skilgreint sem beint fjárframlag og er ekki heimilt að tiltaka eigin kostnað eins og launakostnað eða vinnu (e. in-kind) vegna þróunarsamvinnuverkefna. Undanskilið þessari kröfu eru nýliðaverkefni þar sem hluti mótframlags má vera í formi vinnuframlags. Áfram er þó gerð krafa um 20% mótframlag.

3.7 Viðurkenndur kostnaður og fjármögnun

Styrkir skulu einungis greiddir í tengslum við raunkostnað félaga eða samstarfsaðila vegna einstakra verkefna. Styrkþegar skulu viðhafa góða stjórnarhætti og sýna ráðdeild við nýtingu styrksins.

Skýrt verður í samningi, vegna styrkja, að utanríkisráðuneytið og Ríkisendurskoðun hafi aðgang að öllum viðeigandi gögnum til að endurskoða fjárreiður verkefnisins.

3.7.1 Raunkostnaður

Styrkur úr sjóðnum skal einungis greiddur í tengslum við raunkostnað fyrirtækis eða samstarfsaðila vegna verkefnis. Raunkostnaður miðast við útborguð laun að meðtöldum launatengdum gjöldum, auk 20% álags vegna umsýslu og kostnaðar fyrirtækis þessu tengdu. Raunkostnaður er ekki útseldur taxti starfsmanns.

3.7.2 Laun og launatengd gjöld

Umsækjendur skulu hafa til hliðsjónar almenna kjarasamninga og stofnanasamninga við útreikning launa. Launakostnaður miðast við útborguð laun að meðtöldum launatengdum gjöldum, auk 20% álags vegna umsýslu og kostnaðar fyrirtækis. Ráðuneytinu er heimilt að setja þak á taxta vegna vinnuframlags. Ekki er hægt að nota útseldan taxta til viðmiðunar við útreikning launa.

3.7.3 Aðkeypt þjónusta

Lýst skal aðkeyptri þjónustu í verkefnislýsingu hvort heldur sem hún er unnin af stofnun eða fyrirtæki sem jafnframt er umsækjandi eða öðrum rekstraraðilum. Gerð skal grein fyrir hvað felst í hinni aðkeyptri þjónustu eða ráðgjöf og hvað þjónustan kostar. Ráðuneytinu er heimilt að setja þak á taxta vegna aðkeyptrar þjónustu og skal slíkt vera tilgreint í samningi.

4. Gerð umsókna

Umsóknum skal skilað til utanríkisráðuneytisins í gegnum þar til gert eyðublað sem finna má á www.utn.is/felagasamtok.

Umsóknum ásamt fylgigögnum skal skila með tölvupósti á netfangið felagsamtok.styrkir@utn.is innan auglýsts umsóknarfrests hverju sinni.

4.1 Skráning umsóknar

Umsóknir, þ.e. umsóknareyðublaðið sjálft skal vera á íslensku, eftir því sem við á, en önnur fylgiskjöl svo sem verkefnaskjöl, rökrammar, kostnaðaráætlanir og fleira mega vera á íslensku eða ensku.

4.2 Að fylla út umsóknareyðublaðið

Fylla skal út alla reiti í umsóknareyðublaði.

Umsóknum ásamt fylgigögnum skal skila með tölvupósti á netfangið felagsamtok.styrkir@utn.is innan auglýsts umsóknarfrests hverju sinni. Nánari upplýsingar um umsóknareyðublaðið, fylgigögn og fleira má finna á www.utn.is/felagasamtok.

Eftirfarandi er lauslegt yfirlit yfir þau gögn sem senda þarf með umsóknum, vinsamlegast athugið að listinn er ekki tæmandi:

1. Upplýsingar um umsækjanda, bæði tengilið umsóknar og upplýsingar um þau samtök sem sækja um.
2. Verkefnalýsing í nokkrum skrefum (sniðmát í boði ef þarf)
 - Val um nýliðaverkefni eða almenn þróunarsamvinnuverkefni
 - Verkefnaheiti á íslensku og ensku
 - Samstarfsaðili/aðilar (ef við á)
 - Áætluð lengd verkefnis
 - Kostnaður verkefnis settur fram í íslenskum krónum
 - Stutt samantekt/lýsing á verkefni
 - o Markmið
 - o Markhópur
 - o Væntanlegur afrakstur/árangur
 - Málefnaflokkur/flokkar þróunarsamvinnu (e. purpose codes)
 - Heimsmarkmið SÞ
3. Fylgigögn sem mikilvægt er að skila
 - Yfirgripsmikið verkefnaskjal
 - Fjárhagsáætlun vegna verkþátta á vettvangi og vegna annarra þátta er lúta að verkefnisumsjón.
 - Yfirlit yfir áherslur samtakanna og samstarfsaðila í verkefninu
 - Ársskýrslu síðasta starfsárs.
 - Ársreikningi síðasta starfsárs yfirförnum af löggiltum endurskoðanda líkt og tekið er fram í lið 3.1. í verklagsreglum þessum.

- Nafnalista yfir skipan stjórnar samtakanna.
- Afriti af lögum samtakanna
- Staðfesting að félagsmenn séu yfir 30 talsins

Ráðuneytið áskilur sér rétt til að kalla eftir viðbótargögnum og skýringum ef þörf krefur.

Almennar leiðbeiningar um verkefnislýsingu, sniðmát fyrir tímaramma, fjárhagsáætlun og rökamma mun vera að finna á vefsvæði ráðuneytisins (www.utn.is/felagasamtok).⁸ Eru sniðmátin ætluð til leiðbeiningar um hvaða efnisþætti skjölin skulu innihalda. Er félagasamtökum frjálst að aðlagga merki og útlit sniðmátsins eftir því sem við á.

⁸ Sjá nánar: <https://www.utn.is/felagasamtok>

5. Mat á umsóknum

5.1 Frummat

Áður en umsókn fer til umfjöllunar hjá matshópi fer starfsmaður ráðuneytisins yfir umsóknir og kannar hvort þær uppfylli lámarkskröfur.

Ef einhverjar upplýsingar vantar skal láta umsækjanda vita og gefst umsækjendum kostur á að gera bragarbót innan fimm virkra daga. Ef fylgigögn berst ekki innan þess tíma er umsókn hafnað vegna formgalla og svarað með viðeigandi skýringum.

Styrkhæf félagasamtök skulu uppfylla eftirtalin skilyrði:

- Vera skráð í fyrirtækjaskrá ríkisskattstjóra sem félagasamtök, skv. rekstrarformi eða starfsgreinaflokkun, eða vera skráð sem félag til almannaheilla með starfsemi yfir landamæri skv. lögum nr. 119/2019.
- Ekki vera rekin í hagnaðarskyni (e. non-profit).
- Hafa sett sér lög og starfandi stjórn.
- Félagsmenn, styrktaraðilar eða stuðningsaðilar séu minnst 30 talsins.
- Hafa lagt fram staðfestan ársreikning.
- Hafa lagt fram verkefnaskjal og önnur fylgigögn.

5.2 Mat umsókna

Umsóknir skulu metnar á faglegum forsendum og þeim gefnar einkunnir á grundvelli gæðaviðmiða sem byggja á grundvelli verklagsreglna þessara og reglna um styrkveitingar utanríkisráðuneytisins til fyrirtækja og félagasamtaka í þróunarsamvinnu nr. 1035/2020.

Gæðaviðmiðin byggjast á stefnu Íslands um alþjóðlega þróunarsamvinnu og sýna hlutfallslegt vægi matsþátta og taka mið af tilgangi stuðnings utanríkisráðuneytisins við verkefni félagasamtaka. Auk formskilyrða er litið til þátta eins og gildis verkefnis fyrir markhópin, þátttöku heimamanna, sjálfbærni verkefna, færni og getu umsækjenda og samstarfsaðila þeirra til að framkvæma verkefnið og ná árangri.

Styrkjum er úthlutað af fengnu áliti matshóps sem skipaður er þremur einstaklingum með sérþekkingu á málaflokknum. Matshópur vinnur út frá skilgreindum gæðaviðmiðum, verklagsreglum þessum og reglum um styrkveitingar utanríkisráðuneytisins til félagasamtaka og fyrirtækja í þróunarsamvinnu nr. 1035/2020.

Við mat á verkefnum þar sem tiltekinn sérþekkingar er þörf, getur hópurinn leitað álits annarra sérfræðinga. Matsaðilum er skylt að upplýsa um hagsmunatengsl sín við einstök verkefni eða umsóknaraðila. Séu slík tengsl fyrir hendi, skal sá aðili segja sig frá mati á viðkomandi verkefni.

Rýnihópur alþjóða- og þróunarsamvinnuskrifstofu fjallar um styrkveitingarnar á grundvelli fyrirbyggjandi álitsgerðar matshóps og gildandi leiðbeininga. Endanleg ákvörðun um styrkveitingu er í höndum ráðherra.

5.3 Gæðaviðmið

Verkefni skal vera skýrt og afmarkað með markmiðum sem hægt er að ná á tilsettum tíma fyrir það fé sem tilgreint er í fjárhagsáætlun.

Þekkingaruppbygging (e. local capacity building) skal ætíð vera innbyggð í verkefni. Standa skal vörð um réttindi og hagsmuni allra kynja sem og hópa sem standa höllum fæti í samfélaginu. Verkefni skal vinna í sátt við umhverfið og þess skal gætt að ekki sé gengið á auðlindir með ósjálfbærum hætti. Styrkinn skal hvorki notað til að stunda trúboð né í þágu stjórnmálaflokka.

Við mat á umsóknum fyrir þróunarsamvinnuverkefni er byggt m.a. á eftirfarandi viðmiðum:

1. Aðstoðin sé óhlutdræg, byggist á þörfum skjólstaðinganna og mismuni þeim ekki á grundvelli kynferðis, aldurs, fötlunar, trúarbragða, skoðana, þjóðernisuppruna, litarhátta, kynhneigðar, efnahags, ætternis eða stöðu að öðru leyti.
2. Styðji við áherslur íslenskra stjórnvalda í þróunarsamvinnu.
3. Hvort verkefnið hafi mannréttindamiðaða nálgun að leiðarljósi.
4. Samrýmist stefnu stjórnvalda í viðtökuríkinu. Mannréttindasjónarmið skulu þó ávallt standa öðru ofar, enda algild.
5. Gæðum umsóknar og verkefnisáætlunar (markmiðum, sjálfbærni, afrakstur, aðgerða, tímaramma, stjórnunar, kostnaðar).
6. Getu umsækjanda til að virkja samstöðu og tryggja mótframlag til verkefna.
7. Getu umsækjanda til að rækja hlutverk sitt í þróunarsamstarfinu og í fjármálaumsýslu, sem og reynslu frá fyrri samstarfsverkefnum.
8. Virðisauka af aðkomu íslenska samstarfsaðilans (hvort hlutverk hans sé eingöngu milliganga eða hvort hann hafi eitthvað fram að færa til samstarfsins – til dæmis þekkingu).
9. Samráði á vettvangi, við heimamenn og aðra gjafa til að koma í veg fyrir skörun við verkefni annarra.
10. Þætti samstarfsaðila og markhópsins í undirbúningi og framkvæmd.
11. Þekkingu heimamanna, að hún sé nýtt þar sem þess er kostur.
12. Umhverfisáhrifum.
13. Hvort verkefnið hafi kynjajafnrétti að leiðarljósi.
14. Að viðurkenndum alþjóðlegum starfsháttum við eftirlit og úttektir sé fylgt.

Sérstakt skjal sem geymir viðmið matshópsins er að finna á www.utn.is/felagasamtok.⁹

5.4 Tilkynning um úthlutun

Ráðuneytið skal svara öllum umsóknum skriflega og færa rök fyrir niðurstöðu. Jákvæð afstaða til styrkumsóknar getur verið bundin skilyrðum, t.d. um endurskoðun á fjárhagsáætlun eða lagfæringu á verkefnisskjali. Slík skilyrði skulu tilgreind í svari ráðuneytisins.

Í þeim verkefnum sem ráðherra hefur samþykkt úthlutun til er boðað til fundar vegna undirritunar samnings. Nánar má sjá um samninga í lið 6.7.

5.5 Trúnaður

Umsóknir, þar með talið fylgiskjöl umsókna og matsblöð flokkast sem trúnaðargögn. Þau gögn eru eingöngu notuð við mat á umsóknum og eru ekki aðgengileg öðrum en matshóp og starfsmönnum sjóðsins í þeim tilgangi að leggja mat á umsóknirnar. Öll umsóknargögn og matsblöð eru varðveitt í málaskrá utanríkisráðuneytisins.

Allir þeir aðilar sem koma að afgreiðslu og mati umsókna hjá ráðuneytinu eru bundnir þagnarheiti.

Lýsing á verkefninu í hnotskurn, nafn styrkþega og upphæð styrks er þó undanskilið trúnaði og er birt á heimasíðu ráðuneytisins ef til úthlutunar kemur.

⁹ Sjá nánar: <https://www.utn.is/felagasamtok>

6. Framkvæmd og eftirlit

Framkvæmd styrkts verkefnis er á ábyrgð styrkþega og samstarfsaðila hans. Styrkþegum er skylt að kynna utanríkisráðuneyti eða Ríkisendurskoðun stöðu verkefnis sé þess óskað. Eftirlit er á hendi alþjóða- og þróunarsamvinnuskristofu ráðuneytisins og skal ráðuneytið og Ríkisendurskoðun hafa aðgang að öllum viðeigandi gögnum til að endurskoða fjárreiður og framgang verkefnis.

Styrkþegi skal gera allar viðeigandi ráðstafanir til að fyrirbyggja hvers konar spillingu í tengslum við nýtingu fjármuna, sem og misbeitingu valds við framkvæmd verkefna. Heimilt er ráðuneytinu að stöðva greiðslu styrkveitinga og krefjast endurgreiðslu skili ábyrgðaraðili verkefnis ekki inn framvinduskýrslum, miklar breytingar verða á verkefni, eða vakni grunur um að fé sé ekki nýtt í samræmi við verkefnaskjal og fjárhagsáætlun. Jafnframt er ráðuneytinu heimilt að stöðva greiðslu styrkveitinga og krefjast endurgreiðslu vakni grunur um spillingu eða misbeitingu valds í tengslum við framkvæmd verkefnis, t.a.m. í kynferðislegum tilgangi, af hálfu eða í garð þeirra sem að verkefninu koma. Áður en ákvörðun um slíkt er tekin skal styrkþega gefinn kostur á að koma sjónarmiðum sínum á framfæri og leggja fram gögn máli sínu til stuðnings. Nánar er fjallað um þessi atriði í samningum komi til úthlutunar vegna verkefna.

Styrkþegar skulu hafa í starfsemi sinni og gera kröfu um að samstarfsaðilar sínir hafi, eða komi sér upp, verkferlum eða viðbragðskerfum fyrir viðtakendur aðstoðar til að bregðast við ábendingum um misnotkun eða misbeitingu valds.

Að verkefni loknu skal styrkþegi kynna ráðuneytinu árangur og niðurstöður þess með skriflegri skýrslu.

6.1 Fjármálastjórnun

Styrkþegar eru ábyrgir fyrir því að tryggja að samstarfsaðilar þeirra á vettvangi fylgi viðeigandi stöðlum varðandi bókhald og fjármálastjórn. Styrkþegar eru jafnframt ábyrgir fyrir því að tryggja að samstarfsaðilar hafi fullnægjandi getu og hæfni á þessu sviði. Kaup á vörum, vinnu og þjónustu skal vera í samræmi við alþjóðlegar reikningsskilavenjur og góðar innkaupavenjur.

Styrkþegar skulu viðhafa góða stjórnarhætti og sýna ráðdeild við nýtingu styrksins. Styrkþegar skulu setja stefnu um afstöðu sína og ráðstafanir gegn spillingu og siðareglur varðandi meðferð fjár. Styrkfé má aldrei renna beint til opinberra starfsmanna, íslenskra eða erlendra ríkja, í því skyni að greiða fyrir framgangi verkefnis sem sótt er um styrk fyrir. Styrkþegar eru jafnframt ábyrgir fyrir því að þjálfa og upplýsa sína samstarfsaðila um stefnu, siðareglur og aðra slíka staðla sem samstarfsaðilar þurfa að fara eftir. Styrkþegum er skylt að setja inn ákvæði um afstöðu og ráðstafanir gegn spillingu í þá samninga sem þeir gera við verktaka og undirverktaka.

6.2 Misnotkun fjár

Styrkþegar skulu án tafar upplýsa ráðuneytið skriflega um ólögmætar gjörðir, spillingu eða misnotkun fjár sem styrkþegar komast á snoðir um eða þeim hefur verið bent á, hvort sem slíkt á sér stað innan samtaka styrkþega sjálfra eða samstarfsaðila þeirra. Styrkþegar skulu rannsaka og ef nauðsyn ber til, grípa til ráðstafana gegn einstaklingum sem verða uppvísir að spillingu eða misnotkun fjár. Slíkar ráðstafanir geta til dæmis verið lögsókn, kæra til lögreglu, kvörtun, tilkynning til eftirlitsaðila eða brottvísun úr starfi. Styrkþegar skulu halda ráðuneytinu upplýstu um þær ráðstafanir sem gripið er til, framvindu úttekta og rannsókna, og láta ráðuneytinu í té lokaskýrslu þegar slíku ferli er lokið. Vannýttar styrkuppþæðir skulu endurgreiddar ráðuneytinu að verkefni loknu.

6.3 Frávik

Beiðni um frávik frá samþykktari fjárhagsáætlun skal send til ráðuneytisins áður en til útgjalda kemur. Beiðni um frávik frá samþykktari fjárhagsáætlun skal send til ráðuneytisins áður en til útgjalda kemur. Styrkþegum er þó heimilt að færa sem nemur 10% af útgjöldum á meginútgjaldaliðum milli liða og ára. Valdi tilfærslurnar verulegum breytingum á verkefninu skal leita samþykkis ráðuneytisins.

6.4 Færsla milli fjárhagsára

Ef seinkun verður á verkþáttum er leyfilegt er að fresta útgjöldum sem gert er ráð fyrir í fjárhagsáætlunum en hefur ekki verið eytt, milli ársfjórðunga og fjárhagsára, en þó einungis innan styrktímabilsins, enda hafi ráðuneytið þegar reitt fjármunina af hendi. Slíkar millifærslur á milli fjárhagsára skulu skýrðar og réttlættar í fjárhagsyfirlitum. Félagasamtökin skulu þó leitast við að lágmarka slíkar millifærslur.

6.5 Greiðsla styrkja

Greiðslur styrkja skulu berast tímanlega inn á íslenska bankareikninga félagasamtaka, og ekki síðar en tveimur vikum eftir undirskrift samnings eða samþykkis vegna framvinduskýrslu. Ársreikningum, árituðum af löggiltum aðilum, vegna verkefnis skal skila til ráðuneytisins, þar sem fram koma tekjur og útgjöld þess. Til viðbótar skal ábyrgðarmaður styrkþega, sem getur verið framkvæmdastjóri eða prókúruhafi íslensku samtakanna, votta undirritaða reikninga verkefnisins og skrifa bréf því til staðfestingar að þeir séu réttir. Farið skal eftir leiðbeiningum Ríkisendurskoðunar, sem að nálgast má á vefsíðu stjórnarráðsins.¹⁰

Styrkir hærri en 20 milljónir eru greiddir út í áföngum eftir því sem framvinduskýrslum er skilað, nema samið sé um annað í upphafi vegna eðlis útgjalda. Greiðslur skulu taka mið af framkvæmda- og kostnaðaráætlunum og

¹⁰ Sjá nánar: <https://www.utn.is/felagasamtok>

Því er ekki nauðsynlegt skilyrði að styrkuppþæðum sé jafnað út yfir styrktímabilið þegar um langtímaþróunarsamvinnuverkefni er að ræða.

6.6 Úttektir og árangursmat

Styrkhafar eru ábyrgir fyrir að fylgjast með árangri þeirra verkefna sem þeir þiggja styrki vegna og skulu árangursmiðaðar áætlanir og árangursrammar vera notaðir til grundvallar verkefna. Ráðuneyti og Ríkisendurskoðun hafa að auki rétt til að kanna og endurskoða reikninga verkefnis og/eða láta fara fram sjálfstæðar úttektir á framvindu verkefnis og fjárreiðum. Úttektir af hálfu ráðuneytis skulu vera í samræmi við úttektarstefnu UTN og staðla DAC. UTN vaktar jafnframt framvindu verkefna og áskilur sér rétt til að senda fulltrúa sinn í vettvangsheimsókn. Félagasamtök skulu veita aðgang að viðeigandi gögnum, eigum og skjölum sem varða verkefnið fyrir úttektir og vöktun UTN.

6.7 Samningar

Gerðir eru skriflegir samningar um alla styrki vegna þróunarsamvinnuverkefna. Í samningum er m.a. kveðið á um útborgun styrkja, meðferð fjármuna og skýrsluskil.

7. Skýrslur

7.1 Framvinduskýrslur

Framvinduskýrslur eru gerðar af framkvæmdaaðilum. Þar er framgangur verkefnis miðað við verkáætlun reifaður og frávik skýrð. Skýrslurnar skulu byggjast á þeim árangursramma sem settur var fram í verkefnaskjali og vera einfaldar, skýrar og skörinorðar. Framvinduskýrslur skulu m.a. innihalda upplýsingar um aðföng og útgjöld, sem og vöktun verkefna og byggjast á árangursvísu sem settir eru fram í styrkumsókn.

Framvinduskýrslur skulu vera á íslensku eða ensku, en uppsetning og framsetning er ekki stöðluð. Skýrslur sem notaðar eru við verkefnastjórnun má nota við upplýsingagjöf til ráðuneytisins. Engu að síður er miðað við að í framvinduskýrslum séu eftirfarandi upplýsingar:

- Forsíða með verkefnistitli, heiti styrkþega og umsjónaraðila verkefnis, útgáfudagsetningu, tímabili sem skýrslan spannar og nöfnum skýrsluhöfunda.
- Samanburður á árangri miðað við áætlanir.
- Samantekt á fjárútlátum samanborið við fjárhagsáætlun.
- Mat á vandamálum og áhættuþáttum, svo sem þeim sem skilgreindir eru í rökrammanum, sem gætu haft áhrif á árangur verkefnisins.
- Mat á nauðsyn þess að uppfæra áætlanir um aðgerðir, aðföng og væntanlegar afurðir, þ. á m. tillögur um aðgerðir til að lágmarka áhættu.

Framvinduskýrslum vegna langtímaþróunarsamvinnuverkefna skal skila á að minnsta kosti hálfis árs fresti til verkloka. Jafnframt skal skila ársskýrslum allra verkefna. Félagasamtök sem hljóta nýliðastyrki eða styrki til styttri þróunarsamvinnuverkefna skila einni framvinduskýrslu/lokaskýrslu yfir styrktímann. Þó skal greina tafarlaust frá aðstæðum sem torvela framkvæmdir.

Ráðuneytið áskilur sér rétt til að kalla eftir ítarlegri upplýsingum frá styrkþega um vöktun og stöðu verkefna.

7.2 Lokaskýrslur

Í lokaskýrslu skal gerð grein fyrir aðföngum og útgjöldum verkefnis, auk þess sem greint skal frá framvindu þess yfir verkefnistímann. Koma skal fram hvort og hvernig þau markmið sem sett voru með verkefninu hafi náðst og mat lagt á áhrif (e. impact) þeirra. Skila skal lokaskýrslu til ráðuneytisins að öllu jöfnu eigi síðar en þremur mánuðum eftir verklok fyrir styttri þróunarsamvinnuverkefni og nýliðaverkefni. Lokaskýrslu vegna langtíma þróunarverkefna á vegum félagasamtaka skal skila eigi síðar en sex mánuðum eftir verklok.

Ekki er staðlað form fyrir lokaskýrslur en skulu þær innihalda sömu atriði og framvinduskýrslur **og að auki**:

- Mat á árangri verkefnisins þ.e. að hve miklu leyti markmiðum þess var náð. Lítið er til afrakstursins (e. *outcome*).

- Kyngreint mat á þróunaráhrifum verkefnisins, ef hægt er. Áhrif eru metin sem jákvæðar eða neikvæðar breytingar eða afleiðingar verkefnisins á markhópin, greind eftir kyni og aldri, hvort sem þær voru ætlaðar eða ófyrirséðar.
- Mat á sjálfbærni verkefnisins, þ.e. að hversu miklu leyti jákvæðra áhrifa verkefnisins muni gæta áfram eftir lok stuðningsins.
- Samantekt á lærdómi (*e. lessons learned*) af framkvæmd verkefnisins.

7.3 Reikningsuppgjör

Styrkþegi skal viðhalda vandaða fjármálastjórnun og tryggja vandaða fjármálastjórnun umsjónaraðila verkefnis á vettvangi sé sá aðili annar en styrkþegi. Sé umsjónaraðili (styrkþegi eða samstarfsaðili styrkþega á vettvangi) verkefnis á vettvangi annar en styrkþegi telst sá aðili samstarfsaðili styrkþega.

Skila skal reikningsuppgjöri að öðru jöfnu eigi síðar en sex mánuðum eftir verklok fyrir langtímaþróunarverkefni en þremur mánuðum eftir verklok fyrir nýliðastyrki og styttri verkefni. Í reikningsuppgjöri skal gera grein fyrir greiðslum umsjónaraðila verkefnis til framkvæmdaaðila þess.

7.3.1 Dæmi um samstarf styrkþega og samstarfsaðila:

Styrkþegi A starfar með umsjónaraðila B í Malaví. Í byrjun árs 2018 millifærir styrkþegi A 15 m.kr. til samstarfsaðila síns sem ver 10 m.kr. til framkvæmdar verkefnisins. Í reikningsuppgjöri skal styrkþegi gera grein fyrir þeim 10 m.kr. sem samstarfsaðilinn varði til framkvæmdarinnar.

Reikningsuppgjör skal innihalda:

- Yfirlit yfir allar tekjur verkefnisins, þ. á m. styrki, framlög í öðru formi en beinum peningaframlögum (s.s. landi sem lagt er undir verkefni, hráefnum, vinnuframlagi, stjórnunarkostnaði o.s.frv.), eigin tekjusköpun verkefnisins o.s.frv.
- Yfirlit yfir öll gjöld verkefnisins, þ. á m. greiðslur umsjónaraðila á vettvangi til framkvæmdaaðila og kostnaður vegna eftirlits og vöktunar með verkefninu.
- Gera skal grein fyrir kostnaði vegna umsýslu styrkþega og hvað í henni felst.

